

Isbjörnarnas dagar är räknade

Sanna Hedström

Populärvetenskaplig sammanfattning av Självständigt arbete i biologi VT 2008
Institutionen för biologisk grundutbildning, Uppsala Universitet

Människans påverkan på det globala klimatet är ett faktum. Detta återspeglas framförallt kring polerna där isarna smälter allt mer och nu kommer rapporter om att isbjörnarna kring Nordpolen har svältperioder som bara blir längre. Allt fler isbjörnsungar dör eftersom honorna har svårare att fånga mat än tidigare och det befaras att isbjörnspopulationerna kan vara gravt hotade.

Miljöpåverkan

När isarna smälter

Så mycket som 14 % av alla polarisarna kan ha smält sedan 1978. Detta skapar en rad problem för djuren som lever kring polerna, framförallt högre upp i näringskedjan. Högst upp i den arktiska näringskedja står isbjörnen. Den globala uppvärmningen som pågår gör att isarnas ytor blir mindre och isen mer instabil. Detta försvårar för isbjörnarna som jagar säl som kommer upp för att andas i lufthål i isen. Uppvärmningen har framför allt påverkat isarnas uppbrytning och tining under vår- och sommarperioden som är isbjörnarnas främsta jaktperiod. Honorna bygger upp sina fettlager under försommaren för att kunna leva på dessa under vintern när de går i idé för att föda ungar. Nu sker upptiningen av isarna flera veckor tidigare än för 30 år sedan vilket självklart påverkar både vuxna isbjörnar och deras avkomma.

Vikare och storsäl är isbjörnens främsta födokälla och de två arterna påverkas negativt av de försvinnande isarna. Sälungar brukar i vanliga fall gömmas under ett snölager men när snön är smält finns inget skydd och de exponerade ungarna kan lätt ätas upp av isbjörnarna. Men är inte detta bra för isbjörnen då? Mer föda borde ge fler isbjörnar. Men som i de flesta näringskedjor påverkas rovdjuren av mängden bytesdjur. De unga sälarna ger väldigt lite energi i jämförelse med de större sälarna som isbjörnarna brukar fånga. De vuxna sälarna minskar i antal då ungarna aldrig får en chans att växa upp vilket långsiktigt leder till mindre mat framöver för björnarna.

Att föda ungar

Isbjörnarnas parning sker i april och björnhonan bär sedan på det befruktade ägget till oktober månad då hon bygger en grotta och går i idé. I januari föds oftast två ungar som är helt beroende av sin mamma för värme, skydd och föda. Om det inte finns tillräckligt med mat att få tag i för honan under månaderna mellan april och oktober så kommer det befruktade ägget i stället inte att utvecklas och det blir inga ungar. Detta har blivit en ökande trend eftersom jakten på säl försvåras av issmältning. Om honan ändå föder ungar trots att hon inte fått i sig tillräckligt med föda under sommarmånaderna kan ungarernas överlevnadschanser minska och honan kan även behöva lämna boet tidigare än vanligt. Oftast lämnar honan och ungarna grottan i mars eller april när ungarna väger 10-15 kilo och kan klara av att följa med sin mor ut på isen. Klarar ungarna inte att följa med kommer de att dö eftersom de inte blir självständiga för än efter 2,5 år. Ytterligare

problem för fortplantningen för dessa djur utgörs av uppvärmningen som förändrar både snömängd och snökonsistens och på grund av detta kan många isbjörnar få svårt att bygga grottor för sig och sina ungar. Om dessa massiva grottor rasar in kan björnarna bli fast därinne och kvävas.

Bild från Polar Bear International, med deras medgivande.

Miljögifter

Den globala uppvärmningen är inte det enda miljöproblemet som drabbar isbjörnarna. Även utsläpp av miljögifter ansamlas hos dessa djur. Kvicksilver och miljögifter som PCB och DDT påverkar främst könsorganen vilket i sin tur kan påverka fortplantningen och leda till en minskande björnpopulation. Dessa gifter släpps ut i naturen i de mer centrala delarna av världen, som är tätt befolkade, och färdas till polerna med luft- och vattenströmmar.

Möten med människan

Mänskliga interaktioner

Eftersom isen försvinner allt mer påträffas isbjörnar allt oftare på fastlandet. Betydligt fler isbjörnsobservationer görs de år då isarna smälter tidigare än vanligt. Isbjörnarna tvingas upp på land när isarna smält allt för mycket för att kunna hålla dem och då jakten försvåras allt för mycket. När isbjörnarnas svältperiod börjar närma sig sitt slut blir de allt mer desperata i sitt sökande efter mat. Att de söker sig till bebodda områden blir allt vanligare och de kan orsaka stor skada på egendom och är potentiellt farliga för människor i området. Dock blir väldigt få människor attackerade av isbjörnar. För isbjörnen själv blir faran betydligt allvarigare då man kan behöva förflytta björnen eller, i värsta fall, avliva individen. Människans påverkan på miljön i isbjörnarnas närhet ökar allt mer då befolkningarna och framförallt turismen i dessa områden ökar. Stressen som björnarna utsätts för kan ha negativ påverkan på deras beteende. När en isbjörnshona har ungar, i det eller vandrandes med sig, är hon väldigt försiktig. Djuren kan bli väldigt stressade av människornas intrång och modern kan lämna ungarna eller så kan familjen

tvingas flytta sig längre än nödvändigt. När fler fordon och maskiner dyker upp ökar risken för tex oljespill och andra föroreningar som påverkar isbjörnarnas hälsa.

Jakt på isbjörn

Många av isbjörnspopulationerna jagas fortfarande av människan. Dock har man bannlyst jakt med motorfordon såsom båtar och helikoptrar. Det var Ryssland som först satte ned foten och stoppade jakten av isbjörn inom deras territorier. I deras fotspår följde sedan en rad andra länder och jakten kan nu anses vara kontrollerad. Men allt eftersom isarna smälter skapas fler och större problem för björnarna och den jakt som anses vara kontrollerad kan vara förödande. Det finns idag cirka 20.000 isbjörnar kvar i världen och om de fortfarande jagas, trots att de redan lever under stressade förhållanden, kan denna jakt betyda utrotning. Alla de globala problemen och de mänskliga interaktionerna bildar tillsammans en katastrof som kan leda till att vi ser de sista isbjörnarna dö ut under detta århundrade, kanske redan om 30 år.

Mera information

Polar bear specialist groups hemsida: <http://pbsg.npolar.no/>

Polar bears internationals hemsida: <http://www.polarbearsinternational.org/>